

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih : 19 Kasım 2015
Sayı : 18

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

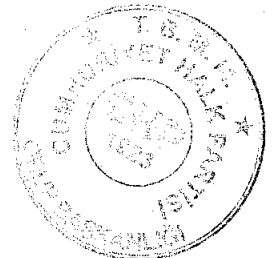
Milletvekili Seçimi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi
gerekçeleri ile birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Mehmet Akif Hamzaçebi
Mehmet Akif Hamzaçebi

İstanbul Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI				
Tali Komisyon				
Esas Komisyon	Anayasa			
Tarih:	21 Aralık 2015	E. No:	2/220	
Ysm.Uzm.	Bşk.Yrd.	Üye	On.Sek.Yrd.	On.Sek.
em	el	MR	MP	MP
TBMM BAŞKANI	M			

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
19 Kasım 2015
Numara:

TBMM GENEL EVRAK
19 Kasım 2015
No: 3786

GENEL GEREKÇE

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 6. Maddesine göre "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir". Millet bu egemenliğini Anayasa'daki yetkili organları eliyle kullanır. Bu çerçevede Anayasanın 7. Maddesine göre millet egemenlik kapsamında yasama yetkisini, kendi seçtiği milletvekillerinden oluşan TBMM eliyle kullanır. Büyük Atatürk'ün de söylediği gibi:

"Toplumda en yüksek hürriyetin, en yüksek eşitlik ve adaletin devamlı şekilde sağlanması ve korunması ancak ve ancak tam ve kat'i mânasiyle millî egemenliğin kurulmuş bulunmasına bağlıdır. Bundan ötürü hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası millî egemenliktir."

Bir ülkede belirli aralıklarla seçim yapılıyor olması o ülkede özgürlükçü bir demokrasi olduğu sonucunu yaratmaz. Bunun yanında seçimlerin güvenlik içinde yapılması ve farklı görüş sahiplerinin görüşlerinin parlamentoya yansması gerekir.

Demokratik kurallara uygun bir seçim için, seçimin saydam yapılması yeterli değildir. Aynı zamanda seçmenin iradesinin yasama organına tam olarak yansması gerekir. Toplumdaki farklı görüşlerin en geniş biçimde parlamentoya yansmasını sağlayacak olan seçim sistemidir.

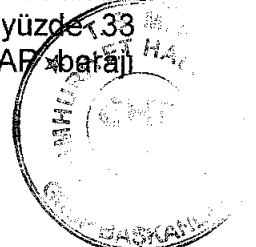
Dünyada seçim sistemleri ülkelerin kendi özgün koşullarına, demokrasi geleneklerine göre farklılıklar göstermektedir. Demokrasi geleneği güçlü ülkelerde sakıncalar yaratmayan seçim sistemlerinin, demokrasi geleneği zayıf ülkelerde sorun yaratabildiği bilenen bir gerçektir. Türkiye'de de çok partili siyasi yaşama geçilmesinden sonra farklı seçim sistemleri uygulanmış, ancak seçim sistemi üzerindeki tartışmalar hiçbir zaman son bulmamıştır.

1950, 1954 ve 1957 milletvekili genel seçimlerinde liste usulü çoğunluk sistemi uygulanmış, ancak bu sistem siyasal yaşamda büyük çalkantıların yaşanmasına neden olmuş, demokrasiyi zedeleyen sonuçlar ortaya çıkarmıştır. 1961 yılı ve sonrasındaki seçimlerde ise nispi temsil sisteminin değişik uygulamaları hayata geçirilmiştir.

1983 yılından günümüze kadar dokuz kez milletvekili genel seçimi yapılmıştır. 1983, 1987 ve 1991 yıllarındaki genel seçimlerde çifte barajlı d'Hondt sistemi; 1995, 1999, 2002, 2007 ve 2011 yıllarındaki genel seçimlerde ise ülke barajlı d'Hondt sistemi uygulanmıştır. Gerek çift barajlı, gerekse ülke barajlı uygulamalarda tek partili iktidarlar olduğu gibi, 1991, 1995 ve 1999 yıllarında olduğu gibi koalisyon hükümetleri de ortaya çıkmıştır.

Türkiye'deki yüzde 10'luk baraj, milli iradenin Meclis'e tam yansımaması sonucunu doğurmaktadır.

2002 seçimlerinde AKP, oyların yüzde 34'ünü alarak TBMM'de yüzde 66'lık bir çoğunluğa sahip oldu (363 milletvekili). CHP yüzde 19 oyla Meclis'te yüzde 33 oranında temsil edildi (178 milletvekili). DYP, MHP, Genç Parti, DEHAP baraj

geçemediler. 2002 seçimlerinde Meclis'e yansımayan oyların oranı yüzde 45 gibi olağanüstü yüksek bir seviyede idi. Neredeyse verilen her iki oydan biri boşa gitmiş, yani mecliste temsil edilememiş oldu.

2007 seçimlerinde, AKP oyların yüzde 46,5'ini alarak Meclis'te yüzde 62'lik bir çoğunluk elde ederken (341 milletvekili), CHP yüzde 21 oyla, yüzde 20 oranında temsil edildi (112 milletvekili). MHP yüzde 14 oy oranıyla, yüzde 13'lük bir temsil sağladı (71 milletvekili). Bu tablonun da gösterdiği gibi, her iki seçimde de AKP oyların çoğunluğunu almamasına karşın Meclis'te önemli bir çoğunluğa sahip oldu. Başka bir deyişle, AKP her iki seçimde de ülkeyi **tek başına yönetme yetkisini** halktan değil, büyük ölçüde seçim sisteminden aldı.

Avrupa Konseyi'ne üye 47 devlet arasında Türkiye dışında yüzde 10 seviyesinde baraj uygulayan başka bir devlet yok. En yakın Lichtenstein yüzde 8 baraj uyguluyor. Ondan sonra yüzde 7 ile Rusya ve Gürcistan geliyor. Üye devletlerin üçte birinde baraj yüzde 5, on üç devlette ise baraj yüzde 5'in altında, yedi devlette ise hiç baraj yok.

AIHM Büyük Dairesi yüzde 10 barajı ile ilgili Yumak ve Sadak/Türkiye (8.7.2008) kararında, yüzde 10 barajın aşırı yüksek olduğunu, barajın yüksekliğinin siyasal partileri seçimlerin saydamlığı ile bağdaşmayan yöntemlere başvurmak zorunda bıraktığını ifade etmiştir.

Yüzde 10 barajı, siyasal partileri yasanın boşluklarından yararlanarak dolambaçlı yollara başvurmak zorunda bırakıyor. Bu da seçmen iradesinin tam olarak parlamentoya yansımalarını önüyor. Nitekim 12 Haziran 2011 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimlerinde de yüzde 10 seçim barajı nedeniyle seçmen iradesinin tam olarak parlamentoya yansıdığını söylemek mümkün değildir. Yine 7 Haziran 2015 seçimlerinde temel tartışma noktası HDP'nin yüzde 10 seçim barajını aşip aşmayacağı hususunda olmuştur. Bütün seçim süreci ve tüm toplum buna kilitlenmiştir. Yüzde onluk baraj nedeniyle bazı seçmenler tercihlerinde değişiklik yapma ihtiyacı duymuştur.

2007 ve 2011 seçimlerinde, siyasal partiler yüzde 10 barajını aşabilmek için başka yollara başvurdular. DSP, CHP'nin listesinden seçime girdi. Seçimden sonra CHP'den ayrıldı. DTP'liler bağımsız olarak seçildiler. Seçildikten sonra DTP'ye girdiler.

Öte yandan, Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi'nin 2007 yılında aldığı bir kararda, seçim barajlarının yüzde 3'ten yüksek olmaması öngörülüyor. Parlamenter Asamble Türkiye'ye ilişkin olarak 2004 yılında aldığı kararda, yüzde 10 barajını aşırı derecede yüksek bularak aşağı indirilmesi gerektiğini belirtiyor.

23.7.1995 tarihli ve 4709 sayılı Kanunla Anayasanın 67. maddesine "Seçim kanunları, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenlenir." hükmü eklenmiştir. Ancak, 2002 yılı milletvekilliği genel seçimlerinde

seçmen iradesinin, ancak yüzde 53,7'si Parlamenteoya yansımış; seçimlerden birinci çıkan partinin aşkın temsil oranı yüzde 30'ların üzerine çıkmıştır.

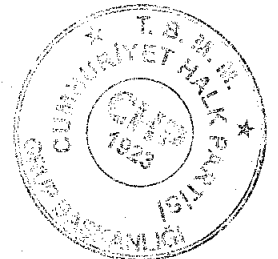
Seçmen iradesinin yarıya yakınının Parlamenteoya yansımaması, ancak çoğunluk sistemlerinde ortaya çıkabilecek bir sonuçtur.

2002 seçimleri örneği, yüzde 10 ülke barajı uygulamasının her zaman yönetimde istikrar ilkesi çerçevesinde sonuçlar doğurmadığını, aksine temsilde adalet ilkesini işlevsiz kılan sonuçlar doğurabileceğini ortaya koymuştur. Seçim barajının Türkiye'de parlamentonun meşruiyetini tartışmaya açacak sonuçlar doğurması engellenmelidir. Temsilde adalet ilkesi yok edilerek istikrar sağlamak mümkün değildir.

Yasa Teklifi ile Anayasanın 67. maddesinde yer alan yönetimde istikrar ve temsilde adalet ilkelerinin birlikte hayata geçirilebilmesini sağlamak üzere, ülke seçim barajının yüzde ondan, yüzde beşe indirilmesi öngörülmektedir. Yüzde beşlik baraj ile **temsilde adalet ilkesine işlerlik kazandırılmakta, küçük partilerin parlamenteoya girmesinin önü açılarak farklı düşüncelerin parlamentoda temsili sağlanmaktadır.**

Türkiye'de seçim sistemi, genellikle daha önce yaşanan olumsuzluklar dikkate alınarak tepkisel yaklaşımlarla belirlenmiş; zaman içerisinde Parlamenteodaki siyasi partilerin güncel çıkarlarını gözetmeleri de seçim sisteminde değişiklik yapılmasına engel olmuştur. Bu açıdan siyasi partiler seçim sistemine ilişkin kararlarını konjonktürel durumlarını değerlendirerek vermemelidir.

2015 genel seçimlerinde yüzde 10 seçim barajı halk tarafından fiilen yıkılmıştır. Seçim sonuçları, halkın iradesinin yüzde 10 seçim barajına karşı olduğunu ve seçim barajının indirilmesi gerektiğini somut olarak ortaya koymuştur. Belirtilen gerekçelerle, toplumun büyük bir kesiminde ülke barajının indirilmesine ilişkin oluşan düşünce doğrultusunda; demokrasinin ve hukuk devletinin güçlenmesi, milli iradenin önündeki tüm engellerin kaldırılması amacı ile bu kanun teklifi verilmiştir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1.- Ülke seçim barajının yüzde 10 olarak uygulanması, yönetimde istikrar ilkesi ile birlikte temsilde adalet ilkesinin hayata geçirilmesini engellemektedir. Bu doğrultuda her iki ilkenin de birlikte hayata geçirilmesini sağlamak amacıyla, yüzde 10 olan ülke barajının yüzde beşe çekilmesi amaçlanmıştır.

MADDE 2.- Yürürlük maddesidir.

MADDE 3.- Yürütme maddesidir.

**MİLLETVEKİLİ SEÇİMİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA İLİŞKİN
KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1. – 10.6.1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 33. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “% 10'unu” ibaresi “% 5'ini” olarak, “yüzde onluk” ibaresi “yüzde beşlik” olarak; üçüncü fıkrasında yer alan “yüzde onluk” ibaresi “yüzde beşlik” olarak değiştirilmiştir.

MADDE 2. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

